

GEF er ikke primært en utviklingsinstitusjon, men skal beskytte naturgrunnlaget som muliggjør utvikling. Det har derfor ikke vært enighet i styret om tilslutning til internasjonale anerkjente prinsipper for bistandseffektivitet. Det er allikevel et mål å integrere virksomheten mest mulig med landenes egne planer og programmer.

Verdensbankens forvaltning av GEFs finansielle ressurser gjennomgås og revideres av uavhengige internasjonale revisjonselskaper. For GEFs vedkommende er de største farene for tvilsom praksis, korrupsjon mv i samband med de utførende organisasjoners virksomhet. Selv om disse har egne regelverk, har GEFs styre gått inn for skjerpet krav til disse. Bl.a. er alle utførende organisasjoner pålagt å ha anonymiserte kanaler for konfidensiell rapportering på overholdelse av regelverk. GEF har også en egen klageinstans.

Etter at nåværende leder tiltrådte i 2006 har GEF vært preget av reformer som har gitt mange gode resultater, men også medført belastninger i forholdet til flere av de utførende organisasjoner. Kontrollen fra GEFs side av de administrative

3. Norsk politikk overfor GEF

Utenriksdepartementet er hovedansvarlig for GEF og bekler styrevervet når det er Norges tur. Det samarbeides nært med Miljøverndepartementet. På denne måten blir det lettere for Norge å tale med én stemme i ulike fora – konvensjonene, protokollforhandlinger og GEF.

Representasjonen i GEFs styre er basert på valgkretser, derfor vil norsk politikk overfor GEF koordineres med de andre land i valgkretsen, i hovedsak Danmark (som vi alternerer med om styreplassen; og Latvia og Litauen). Vi søker samråd med Finland/Sverige i den andre nordisk/baltiske valgkretsen. Norge deltar også i de europeiske konsultasjonene forut for styremøtene.

Norge var en sentral aktør i forhandlingene om GEF og nystrukturerings som fant sted i 1994. Ettersom de globale mil-

utgiftene og prosjektenes innhold, kostnader og kvalitet er konflikthytte men nødvendige. GEFs leder har hatt ambisjoner om en utvidet rolle for GEF på landnivå, dette er blitt blokkert av styret, bl.a. ut fra et ønske om ikke å endre maktbalansen i nettverket.

På tross av en markant tidsreduksjon i prosjektsyklusen, er det problematisk i forhold til mottakerlandene at godkjenningprosessen for nye prosjekter tar lang tid. Det er ikke alltid klart hvor forsinkelsene oppstår, men systemet er tungvint og lite gjennomskiktig. Forsinkelsene kan ofte spores tilbake til landene selv eller den utførende institusjon. Når et prosjekt først er godkjent, går det raskt gjennom i GEF (gjennomsnittlig 18 dager). Både styret og konvensjonene vektlegger strømlinjeforming og åpenhet også i de utførende organisasjonene.

Strukturen i nettverksarbeidet gjør at GEF ofte blir lite synlig på landnivå. Dette er nå under endring og organisasjonene pålegges å synliggjøre GEFs bidrag i alle prosjekter.

Jøproblemer stadig øker blir GEFs mandat enda viktigere. GEFs målsettinger er i stor grad i tråd med norske prioriteringer på miljøområdet. I tillegg til GEFs egne ressurser vitner den betydelige samfinansiering om at det internasjonale samfunn verdsetter virksomheten og resultatene.

I forhandlingene om kapitalpåfylling forsøker man på nordisk basis å enes om særskilte tema som drives fram. Norge har bl.a. deltatt i underkomiteen som gjorde grovarbeidet med de nye reglene for miljømessige og sosiale sikkerhetshensyn og den nye "Policy for Gender Mainstreaming". Sammen med øvrige nordiske land har vi vært pådrivere for en bredere tilnærming til avskoging og på kjemikalie-området.

GEF

Global Environment Facility / Den globale miljøfasiliteten

1. Fakta

Type organisasjon: Frivillig finansiert program (forhandlede bidrag)

Etableringsår: 1991

Hovedkvarter: Washington

Antall landkontor: Ingen; GEF arbeider gjennom multilaterale organisasjoner. Fra juli 2011 startes pilotordning med åpning for nasjonale institusjoner

Leder: Monique Barbut (Frankrike)

Dato for styremøter 2011: Mai og november

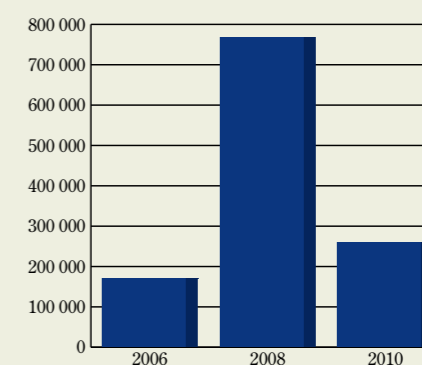
Norsk styreplass: Overtar etter Danmark høsten 2011

Antall norske ansatte: Ingen

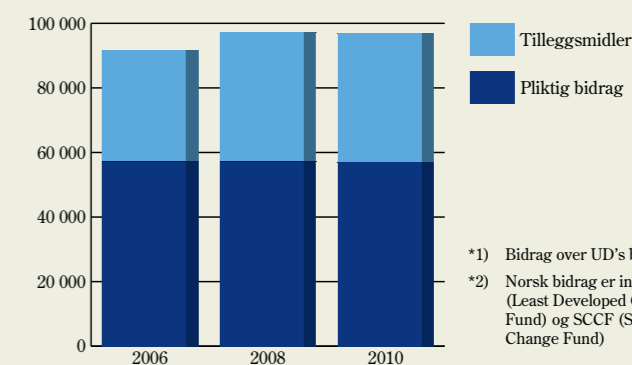
Ansvarlig departement: Utenriksdepartementet (i samarbeid med Miljøverndepartementet)

Website: www.gefweb.org

Totale inntekter (tusen USD)

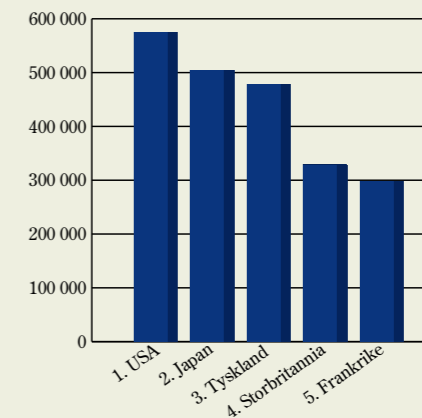

Norske bidrag^{*1)2)} (tusen NOK)

*1) Bidrag over UD's budsjettområde.
*2) Norsk bidrag er inkl. bidrag til LDCF (Least Developed Countries Trust Fund) og SCCF (Special Climate Change Fund)

De 5 største giverne i siste påfylling, GEF5 (mai 2010 for perioden 1.7.10 – 30.6.14) (tusen USD)

Utenriksdepartementet
Besøksadresse: 7. juni plassen/ Victoria Terrasse, Oslo
Postadresse: Postboks 8114 Dep. N-0032 Oslo

Ved spørsmål, kontakt Seksjon for budsjett og forvaltning på e-postadresse: sbf-fn@mfa.no. Profilarkene er også tilgjengelige på: www.regjeringen.no/nb/dep/ud/tema/fn/fnorg_vurdering

Mandat og virkeområder

GEF ble opprettet i 1991 for å være finansieringsmekanisme for de nye multilaterale miljøkonvensjonene som ble framforhandlet i kjølvannet av Rio-konferansen. GEF dekker omforente tilleggskostnader for tiltak som gir globale miljøfordeler innenfor seks fokusområder: Biologisk mangfold, klimaendringer, internasjonale vannspørsmål, landforringelse (forøring og avskoging), beskyttelse av ozonlaget og organiske miljøgifter. GEF er den eneste multilaterale mekanisme som kun har globale miljøspørsmål som oppgave.

Alle bidrag er nå godkjent som offentlig utviklingsbistand (ODA) av OECDs utviklingskomité. Til nå har GEF kun gitt gavebistand, men det er åpning i GEFs statutter også for bistand på konsesjonelle vilkår. Verdensbanken er fondsforvalter for GEF. GEFs sekretariat er administrativt tilknyttet Verdensbanken.

GEFs styre består av 32 medlemmer som representerer ulike valgkretser: 16 fra utviklingsland, 14 fra industriland og to fra land med overgangskonometri. Beslutninger fattes ved konsensus. Ved eventuelle avstemninger gjelder såkalt dobbelt majoritet: 60 prosent bidragsveiet, 60 prosent av antall. Frivillige organisasjoner og andre internasjonale organisasjoner deltar i styremøtene, men har ikke stemmerett. Totalt 182 land deltar i GEF.

GEFs styre mottar prioriteringer fra konvensjonenes partsmøter og er ansvarlig ovenfor disse. GEF har en rekke tiltak som fremmer formålene for flere konvensjoner.

GEF er en nettverksorganisasjon og har ikke tilstedeværelse på landnivå. GEF har 10 utøvende organisasjoner. UNDP, UNEP og Verdensbanken er de viktigste, i tillegg kommer de regionale utviklingsbankene, UNIDO, FAO, IFAD m.fl. Det åpnes nå for pilotvirksomhet med sikte på at institusjoner på nasjonalt og regionalt nivå også skal kunne motta GEF-midler.

GEFs uavhengige evalueringskontor nyter anerkjennelse internasjonalt. GEF har en ombudsmann for klagemål, samt et vitenskapelig rådgivende panel som gjennomgår og kommenterer alle prosjekt- og programforslag.

GEF er operatør for to tilpasningsfond under Klimakonvensjonen: Fondet for de minst utviklede land og Spesialfondet for

klimaendring. Disse finansieres av frivillige midler, men mer på ad hoc basis enn hovedfondet. GEF er også sekretariat for det innovative Tilpasningsfondet under Kyoto-protokollen. Dette finansieres av en 2 prosent avgift på prosjekter under Den grønne utviklingsmekanismen. Et nytt frivillig, midlertidig fond for genressurser skal oppmuntre til tidlig ratifikasjon av den nye protokollen under Biodiversitetskonvensjonen.

GEF har totalt investert over USD 9 mrd., som igjen har mobilisert over USD 40 mrd. i samfinansiering. Virksomheten omfatter over 2.700 prosjekter og programmer i 165 land.

Oppnådde resultater 2010

Hovedbegivenheten for GEF i 2010 var slutføring av forhandlingene om kapitalpåfylling for perioden 1.7.2010 – 30.6.2014. Forhandlingene resulterte i en rekordstor kapitaløkning på over 50 prosent, noe som gjenopprettet fondets realverdi fra 1994. Kapitalen utgjør nå ca. USD 4,35 mrd. Norge økte sitt bidrag med 65 prosent til 376 mill. kroner for fireårsperioden. Ved avslutning av forhandlingene vedtas en tentativ fordeling av midlene på fokusområdene. Hver ny kapitalpåfylling produserer også anbefalinger om ny politikktutforming eller –justering. Gitt at GEF opererer under fireårs sykluser, gir det et mer korrekt bilde av utviklingen og resultatene å anlegge et noe lengre perspektiv enn ett enkelt kalenderår. Den store evalueringen som legges til grunn for hver kapitalpåfylling fra høsten 2009 dokumenterte GEFs relevans både for konvensjonene og for regionale og nasjonale prioriteringer i utviklingsland. GEFs prosjekter ble totalt sett vurdert til å være resultatmessig effektive, med en gjennomsnittlig skår for GEF 4 på 80 prosent.

GEF har de siste år gått gjennom en løpende reformprosess som har kortet ned saksbehandlingstid samtidig som resultatkravene er styrket.

Programstøtte fra GEF skal ytterligere basere seg på å integreres med nasjonal programmering og planleggingsprosesser. På frivillig basis skal landene få assistanse til å gjennomgå nasjonale porteføljer med henblikk på rasjonalisering/effektivisering/synergier. Det legges opp til bedre koordinering mellom GEF-sekretariatet og de gjennomførende organisasjoner. En detaljert handlingsplan for gjennomføring av alle anbefalinger fra kapitalpåfyllingen er lagt fram og igangsatt.

Resultateksempler

GEFs "Solar Thermal Hybrid Project" i Egypt økte landets kapasitet til å generere energi fra fornybare kilder samtidig som lokal og regional forurensning ble redusert. Over tid skal økningen opp i 33,4 GWh/år og samtidig redusere CO2-utslipp med 500.000 tonn.

Med støtte fra GEF har Mexico City utviklet et 50 kilometer langt "rapid transit system" for busser, noe som har redusert utslipp fra trafikken i byen med 60-80.000 tonn CO2/år.

I Kambodsja har GEF organisert fredning og bevaring av 40 arter på IUCNs røde liste over globalt truede arter. 80 prosent av et område på 530.000 hektar er nå juridisk fredet.

2. Vurderinger: Resultater, effektivitet og kontroll

Resultatorientert styring har i flere år inngått i GEFs virkemåte og vært integrert i strategiene for hvert enkelt fokusområde. Styret er ansvarlig for det overordnede rammeverk inkl. målformuleringer og måltall innenfor de enkelte fokusområder. Sekretariatet utarbeider så opplegg for hvordan dette skal oppnås og resultater måles, mens det uavhengige evalueringskontoret legger forslag til styret for evaluering av disse. De utøvende organisasjonene foretar egne oppfølginger og evalueringer, mens det teknisk-vitenskapelige rådgivende panelet gir råd om indikatorer, mål og tilnæringsmåter/metodikk for evaluering. Alle utøvende organisasjoner skal løpende rapportere på disse indikatorene.

Det overgripende mål for systemet er forbedret styringseffektivitet og ansvarlighet. Det er utviklet en ny resultat-arkitektur for GEF 5 som identifiserer fire strategiske mål (på områdene naturressurser, klima, kjemikalier og nasjonal og regional kapasitetsbygging). Arbeidsplanen for GEF 5 inneholder videre forbedring av systemet med årlige oppfølgingsplaner og –rapporter.

I tillegg til de fireårige store evalueringene utarbeider evalueringskontoret årlige "performance reports". Rapporten for 2010 konkluderer med at 92 prosent av prosjekter avsluttet per 1. juli 2010 oppnår vurderingen "tilfredsstillende" eller bedre.

Resultatenes bærekraft ble vurdert til å være god; 70 prosent av avsluttede prosjekter utvikler seg mot å oppnå fortsatte globale miljøfordeler. Videre nasjonal oppfølging er imidlertid en forutsetning for at trenden skal kunne opprettholdes. Gjennomgående er det fortsatt muligheter for videre forbedringer. En av de viktigste konklusjonene fra tidligere evalueringer var at miljøprosjekter som var frikoplede fra lokale utviklingsinteresser ga tidsbegrensete resultater, mens prosjekter med større lokal og nasjonal oppslutning levde videre etter at GEF-støtten ble avsluttet. Denne erfaringen la grunnlag for dagens praksis med tettere kopling til landenes egen planlegging, kompetansebygging og større samvirkning.

GEF skal styres av både konvensjonene og sitt eget styre, noe som skaper en innebygget konfliktsituasjon. Konvensjonene skal gi overordnet veiledning til GEF, så er det styrets oppgave å omsette denne veiledning til praktisk politikk. I praksis ser man at konvensjonene i for liten grad prioriterer mellom de ulike oppgaver.

GEFs evalueringskontor ble gjort uavhengig av sekretariatet i 2006. Kontoret rapporterer direkte til styret, som også vedtar kontorets budsjett. Sekretariatet har anledning til å kommentere kontorets rapporter. Det utarbeides bl.a. årlige "performance reports", årlige evalueringsrapporter på porteføljene i utvalgte land og årlige "impact reports", samt tidvise tematiske evalueringer. GEFs utførende organisasjoner har sine egne målbaserte rapporteringsrutiner som ikke alltid tar fullt hensyn til GEFs behov. Det arbeides med å forbedre rammeverket for slik rapportering med sikte på bedre sammenlikningsmuligheter. Både evalueringer og rapportering følges opp etter behov etter styrebehandling.

Fra å være utpreget prosjektorientert har det i GEF de siste år vært lagt økende vekt på program-tilnærming. Det legges også økende vekt på at GEFs innsats skal passes inn i landenes egne strategier og utviklingsplaner. Dette har for mange land medført at miljøaspektene av deres virksomhet har fått større oppslutning enn tidligere.

GEF har siden 1996 hatt politikk på å involvere det sivile samfunn i sin virksomhet. Etter at en studie i 2004 fant at det skortet på analyse/vurdering av kvinner som målgruppe og sosiale aspekter under flere fokusområder, er organisasjonen blitt mer bevisst på likestillingsaspektet. En gjennomgang i 2009 fant at 40 prosent av GEFs prosjekter inneholdt bevisst kjønnspolitikk. Alle de utøvende organisasjonene har egne bestemmelser og strategier på dette området, disse gjelder også for GEF-prosjektene. Mange av disse er revidert og styrket i seinere år gjennom vedtak av handlingsplaner og kjønnsrelaterte strategier. GEF har i lys av denne utviklingen fornyet og utvidet sin egen tilnærming til kjønnspolitikk, og en ny "Policy on Gender Mainstreaming" ble vedtatt av styret i mai 2011.